מנקטא ליה אימיה בארבי: ההוא ארבא דחיטי דטבעא בחישתא שריא רבא לזבוני לנכרים איתיביה רבה בר ליואי לרבא [א]בגד שאבד בו כלאים הרי זה [ב]לא ימכרנו לנכרי ולא יעשה (א) בו מרדעת לחמור אבל עושין אותו תכריכין למת לנכרי מאי טעמא לא לאו משום דהדר מזבין לישראל הדר אמר רבא [ב]לזבינהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא תנו רבנן אין מוללין את הקדירה בפסח והרוצה שימלול נותן את הקמח ואח"כ נותן את החומץ ויש אומרים אף נותן את החומץ ואח"כ נותן את הקמח [ג]מאן י"א א"ר חסדא רבי יהודה היא [ד]דתנן [ג]האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ונוקמה כר' יוסי [ה](דתנן) ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן כי אשמעינן ליה לרבי יוסי הני מילי דאיתיה בעיניה אבל על ידי תערובות לא עולא אמר [ד]אחד זה ואחד זה אסור משום [ו]לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב רב פפי שרי ליה [ז]לבורדיקי דבי ריש גלותא [ה]לממחה קדירה בחסיסי אמר רבא איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי א"ד רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי:

מתני' אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר [ח][ו]אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות [ז]אבל סכין ומטבילין אותו בהן מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין:

גמ' אמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד ותניא נמי הכי [ח]אין נותנין קמח לתוך החרוסת ואם נתן ישרף מיד לתוך החרדל ר' מאיר אומר ישרף מיד [ט]וחכמים אומרים יאכל מיד אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי חכמים א"ל רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהודה

אחרוסת

מנקטא ליה אימיה. חיטין מתחלת קציר לצורך הפסח ועבדא להו שימור מעיקרא: **בארבי.** מלא עריבה או עריבות הרבה ומצניעתן לבדם לצורך הפסח: **חישתא.** שם הנהר. טבעה קודם הפסח והיו בה חיטין: **שאבד בו כלאים.** שנארג בו חוט של כלאים ואינו ניכר: **הרי זה לא ימכרנו לנכרי.** דהואיל ואין כלאים שבו ניכרים אתי לזבוניה האי נכרי לישראל ולביש להו ישראל ולאו אדעתיה: **ולא יעשנו מרדעת לחמור.** דילמא הדר שקיל ליה מהתם ותופרו באחד מבגדיו: **אבל עושה אותו תכריכין למת.** דמהתם תו לא שקיל ליה דבגדי המת אסורין בהנאה ומת אין מצות נוהגות בו דכתי' במתים חפשי[ט] כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (שבת ל.). והכי אמרי כיון דלא מינכר סימון דידהו אתי האי נכרי והדר מזבין להו לישראל: **קבא קבא.** קב לזה וקב לזה ולא הרבה לאיש א': **מוללין.** בקמח קרי מלילה כשנותנין קמח לתבשיל: **ואחר כך נותן את החומץ.** דאין החומץ מניחו להחמיץ לפי שמבשלו: **ויש אומרים אף נותן חומץ.** תחלה דאף על גב דחומץ כבר מעורב בתבשיל הוא מבשל את הניתן בתוכו: **שהעבירן.** מעל האור מרותחין ערב שבת עם חשיכה: **לא יתן לתוכן תבלין.** דכלי ראשון מבשל ונמצא מבשל תבלין בשבת: **לתוך הקערה.** דכלי שני אינו מבשל: **לכל הוא נותן.** לכל מידי מאכל הוא נותן תבלין בכלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר שהחומץ מבשלן ואע"ג שקדם: **הני מילי בעיניה.** כשהחומץ בעין אבל כשהוא מעורב בתבשיל אין כחו חזק: **אחד זה ואחד זה.** בין חומץ תחלה בין חומץ בסוף אסור: **לבורדקאי.** נחתומין: **בחסיסי.** קמחא דאבשונא: **בדוכתא דשכיחי עבדי.** כגון בי ריש גלותא שהעבדים מזלזלין בדבר איסור יותר ויותר: **מתני' חרוסת.** אייגרו"ס ויש בו חומץ ועשוי לטבל בו בשר ורגילים לתת בו קמח וכל דבר שמקהה את טעמו וקמח לאחר זמן מחמיץ ומקהה את הטעם: **אין מבשלין.** דכתיב (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל וגו': **לא במשקין.** אע"ג דכתיב במים וטעמא מפרש בגמרא (מא.): **סכין.** בשעת צלייתו: **ומטבילין.** בשעת אכילתו: **מי תשמישו של נחתום.** שמצנן בו ידיו בשעה שהוא עורך ומקטף את המצה ישפכו:

גמ' מחלוקת. דשרי ליה תנא קמא לאוכלו מיד בנותן לתוך החרדל לפי שהוא חזק ואין מניחה מהר להחמיץ:

אחרוסת

לא יעשנו מרדעת לחמור. אומר ר"י דדוקא בכלאים אבודים אסור לעשות מהן מרדעת שמא יעשנו טלאי על בגדו ולא יזהר נמי שלא יגע בבשרו אבל בכלאים ידועים שרי כדאמרי' במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור אין בה משום כלאים ומותר לעשות מהן כר וכסת ובלבד שלא יגע בבשר אע"ג דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יד:) אפי' עשר מצעות זו על גב זו אסור שמא תכרך לו נימא על בשרו שאני כר וכסת ומרדעת אין רגילין ליכרך כל כך:

אבל עושהו תכריכין למת. וא"ת והא איכא לועג לרש וגו' ובפרק התכלת (מנחות דף מא.) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית (אמר רב) ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה והיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש ומהאי טעמא נמי לא יעשה כלאים למת ואומר ר"ת דציצית שקולה כנגד כל המצות לכך איכא לועג לרש טפי כדאמרינן בהתכלת (שם דף מג:) וזכרתם את כל מצות ה' מלמד שקולה ציצית כנגד כל המצות והא דאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף יח.) רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוי שדיא תכלת דרבי יונתן אמר ליה ר' חייא דלייה שלא יאמרו למחר באים אצלנו והיום מלעיגים אותנו ואף על גב דמתים נמי יש להם ציצית אומר ר"ת דמכל מקום שייך כאן ליעוג לפי שמראין עצמן כמצווין במצות והן אינן מצווין ואינו דומה מצווה ועושה למי שאין מצווה ועושה ומה שמסירים בזמן הזה מציציות של מתים סומכין אהא דתניא במסכת שמחות (פי"ב) אבא שאול בן בטנית צוה לבניו [כ]קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מפליוני וכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו דבפרק בתרא דמגילה (דף לא:) אמרי' ראש חודש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם דהיינו חזון ישעיה[ל] ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא ובפר' ויחל אנו קורין בתענית שלנו אע"ג דתנן במגילה (גם זה שם) שקורין בתענית בקללות וברכות ואנו סומכין על מס' סופרים (פי"ז ה"ז)[מ]:

האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין. מכאן אין להוכיח דעירוי ככלי שני מדלא אשמעינן רבותא שלא יערה (ב) על הקערה שהתבלין בתוכה לאדרבה דוק מסיפא איפכא דקתני אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני אבל מערה על הקערה שיש בה תבלין ונראה דאפילו שמואל דאית ליה תתאה גבר ותניא בכיצד צולין (לקמן דף עו.) כוותיה אפ"ה מבשל העירוי כדי קליפה דאמר התם תניא כוותיה דשמואל חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח ואם עירו רותחין על התרנגולת צריך קליפה וכלי שנשתמשו בכלי ראשון לא יוכל להגעילו ע"י עירוי דאין מבשל אלא כדי קליפה והוא בלע יותר מכדי קליפה והא דאמרינן בפרק כירה (שבת דף מב.) דשרי חם לתוך צונן יש לומר כיון שאינו מבשל אלא כדי קליפה הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב אינו יכול להתבשל מחמת צניעות המים אבל דבר שאינו מתערב לא ובשילהי ע"ז (דף עו.) אמר [נ]מר עוקבא זבן יורה מנכרי ואהדר ליה גדנפא וכו' ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי עירוי ככלי ראשון הוא מאי איריא משום דבלע בניצוצות אפילו בלע בליעה גמורה פליט בניצוצות דהיינו עירוי אלא ודאי לא בשיל אלא כדי קליפה והא דתנן בפרק חבית (שבת דף קמח:) כל שלא בא בחמין לפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת וכו' צריך לאוקמא בכלי שני דבכלי ראשון אפילו הדחה אסורה וקשה דקתני דוקא מדיחין אבל שורין לא והכא גבי תבלין קתני אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דהיינו אפילו שורין ואומר ר"י דהתם מיירי במידי דבר בישול וכששורין אותו אפילו בכלי שני מיחזי כמבשל אבל תבלין עשויין למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל ובירושלמי בפרק כירה בעי מהו ליתן תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אומר אסור דעירוי ככלי ראשון הוא חיליה דר' יונה מן הדא וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר א' שבישל בו וא' שעירה לתוכו רותח ודמי ר' אסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מבשל התיב ר' אסי בר בון והתניא אף בכלי נחשת כך את לך למימר כלי נחשת בלע בתמיה: **רבא** מחי ליה קידרא בחסיסי. פ"ה קימחא דאבישונא וקשה דהא לעיל (דף לט:) אסרינן וליכא מאן דפליג ונראה לר"י כדפירש בערוך בחסיסי קמח של עדשים דאין דרכו לבא לידי חימוץ כל כך:

לא

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה ט טור שו"ע יו"ד סימן שא סעיף ח:
קעא ב מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה ט טוש"ע או"ח סימן תסו סעיף א:
קעב ג מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ו טור שו"ע או"ח סימן שיח סעיף ט:
קעג ד ה מיי' פרק ה מהלכות מצה הלכה ה טוש"ע או"ח סימן תסג סעיף ג:
קעד ו מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה ז סמג לאוין סג:
קעה ז שם הלכה ח:
קעו ח ט מיי' פ"ה מהלכות מצה הל' יט טוש"ע או"ח סימן תסד:

מוסף רש"י

בגד שאבד בו כלאים. שנארג בו כלאים חוט אחד ואין מקומו ניכר (ע"ז סה.) שאם היה מכיר חוט הצמר כנגד הפשתן נותקו וכשר (נדה סא.). **שהעבירן.** מן האור, **מרותחין.** בין השמשות, **לא יתן לתוכן תבלין.** משתבשל, דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל (שבת מב.). **התמחוי.** כעין קערה גדולה שמערה כל האילפס לתוכה ומשם מערה לקערות (שבת מב.). **חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.** שהן מבשלין את התבלין כשהן רותחין (שם). **ציר.** הנוטף מן הדגים כשכובשים אותן במכבש (שם). **בחסיסי.** מצה אפויה שטוחנין אותה ומבשלים אותה במים ומוללין בה את הקדירה (האורה ח"א סי' פט). **מי תשמישו של נחתום.** כלומר מותר כלי לישה (שם).

רבינו חננאל

מר בריה דרבינא מנקטא ליה אימיה בארבי. פירוש היתה זהירה הרבה ומעיקריהן היתה משמרת אותן לשם מצה (מתחילה). ההיא ארבא דטבעא בחישתא. כלומר טבעא ספינה בנהר. התיר רבא למכור החטים שבספינה לגוים. ומותבינן עליה הבגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לגוי, חיישינן שמא יחזור הגוי וימכרם לישראל אחר. ולא יעשנו מרדעת לחמור, אבל עושין אותו תכריכין למת. הדר ביה רבא ושרינהו לזבונינהו קבא קבא לישראל כי היכי דניכלו קמי פסחא. ת"ר אין מוללין את הקדרה בפסח. פירוש מלילת הקמח בקדרה, והרוצה שימלול נותן הקמח ואח"כ החומץ, ויש אומרים נותן החומץ ואח"כ נותן הקמח. ואוקימנא יש אומרים ר' יהודה הוא, דתאני בענין נתינת תבלין בשבת, ר' יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר, כלומר החומץ והציר מבשל, ומדלענין שבת מבשל ואסור לענין חמץ

מסורת הש"ס

א) ע"ז סה: נדה סא., ב) [ועי' תוספות חולין נה. ד"ה ונמצא], ג) [עמ"ש תוס' ב"ב לג: ד"ה אמר], ד) שבת מב., ה) [צ"ל דתניא], ו) [שבת יג. ב"מ לב. ע"ז יז. נח: נט.], ז) [גי' הערוך למרדקי], ח) [עי' תוספות לקמן מא. ד"ה אין מבשלין], ט) [תהלים פח], י) [ויומא סב.], כ) [צ"ל קברו אותי], ל) [עי' תוס' מגילה לא: ד"ה ר"ח אב וכו' וקנ"ע ועי' תרומת הדשן סי' יט], מ) [ועי"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר ובכ"י עד. ד"ה פסקי ובע"ז סה: ד"ה אבל ובנדה סא: ד"ה אבל], נ) צ"ל רב עקביה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר ליואי לרבא בגד שאבד וכו' לא יעשנו מרדעת לחמור כצ"ל: (ב) תוס' ד"ה אילפס וכו' שלא יערה בקערה כצ"ל ותיבת על נמחק:

לעזי רש"י

אייגרו"ס [איגרו"ם]. חומציות (בבאבל).

רבינו חננאל (המשך)

בפסח שרי. דקדים ומבשיל ליה ולא אתי לידי חימוצא. ונוקמה כמאן יש אומרים ר' יוסי דאמר שורן בחומץ וחומץ צומתן. ודחינן איסור דאמר ר' יוסי בחומץ לבדו שצומת, אבל על ידי תערובת מים וחומץ מי קאמר. עולא אמר בין החומץ מקודם בין אחרי כן הכל אסור למלול משום הרחקת איסור, כמו שאומרים לנזיר התרחק מן הכרם שלא תאכל מן הענבים. רבא מייתי ליה בחסיסי כעין ותיקא. ולא מיחה על רב פפי דשרי לדבי ריש גלותא אלא משום דעבדי דלא מעלי ועברי איסורא. [מתני'] אין נותנין קמח לתוך החרוסת, ולא לתוך החרדל, ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד, ור"מ אוסר, אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד. תניא נמי הכי אין נותנין קמח לתוך חרוסת, ואם נתן ישרף מיד. לתוך החרדל ר' מאיר אומר ישרף מיד, וחכמים אומרים יאכל מיד. ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כחכמים. אין מבשלין הפסח במשקין ולא במי פירות, אבל סכין אותו ומטבילין אותו בהם.